

การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการ กรณีคำให้การและพยานในคดีอาญา

Disclosure of Government Information Testimony and Witnesses in Criminal Cases

ศิริประภา สุภารัตนโชติ^{1*}
Siraprara Suparatanachotu^{1*}

บทคัดย่อ

การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารในคดีอาญาของพนักงานสอบสวนเมื่อพนักงานอัยการแจ้งคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดีแล้ว คู่ความในคดีมีสิทธิร้องขอต่อพนักงานอัยการเพื่อขอทราบสรุปพยานหลักฐานพร้อมความเห็นของพนักงานสอบสวน และพนักงานอัยการในการสั่งคดีตามมาตรา 146 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา การขอให้เปิดเผยส่วนคำให้การและพยานในคดีอาญาพนักงานสอบสวนใช้ดุลพินิจปฏิเสธการเปิดเผย เนื่องจากจะเกิดความเสียหายต่อประโยชน์ที่สำคัญของเอกชนเพราะมีข้อมูลส่วนบุคคลอื่นเป็นไปตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ทั้งที่การขอให้เปิดเผยเป็นการปกป้องสิทธิของคู่ความในคดีจากการถูกแจ้งความเท็จ จึงควรให้หน่วยงานของรัฐผู้ครอบครองข้อมูลข่าวสารราชการ กำหนดหลักเกณฑ์แนวทางให้เป็นไปตามกฎหมาย

คำสำคัญ : ข้อมูลข่าวสารราชการ การใช้ดุลพินิจ คำให้การและพยานในคดีอาญา ข้อมูลส่วนบุคคล

Abstract

Disclosure of information in criminal cases by investigators with public prosecutor has issued a final non-prosecution order. The parties have the right to request the public prosecutor to obtain a summary of the evidence with the opinion of investigators and prosecutors ordering the case. According to Section 146 of the Criminal Procedure Code, asking for the disclosure of testimony and witnesses in criminal cases, investigators have exercised their discretion to refuse disclosure; because it will damage the important interests of private sector. The personal data should be in accordance with the Official Information Act, B.E. 2540. While it is requesting disclosure protects, the rights of the parties have been reported in the false case. Consequently, the government agency possessing official information should set guidelines with legal compliance.

Keywords : Official Information, Discretion, Testimony and Witnesses in Criminal Cases, Personal Data

¹ ผู้กำกับการ(สอบสวน) กลุ่มงานตรวจสอบสำนวนคดี ตำรวจภูธรภาค 2

Superintendent (Investigation), Case Inspection Division, Provincial Police Region 2

Email : chananyatar@hotmail.com

*Corresponding author

วันที่รับบทความ: 16 มกราคม 2566

วันที่แก้ไขบทความ: 29 มีนาคม 2566

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ: 08 มิถุนายน 2566

1. บทนำ

สิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของราชการเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนในรัฐเสรีนิยมประชาธิปไตยซึ่งมีหลักการพื้นฐานว่าประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ (Public Participation) ให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้แต่ต้องไม่เป็นอุปสรรคต่อการปกครองประเทศ เนื่องจากในการปกครองประเทศย่อมมีผลกระทบต่อประชาชนโดยตรง การใช้อำนาจรัฐและกระบวนการบริหารราชการทุกขั้นตอน จะต้องโปร่งใสเพื่อประชาชนจะได้ใช้สิทธิในการตรวจสอบและควบคุมการทำงานของรัฐบาลตลอดจนคุ้มครองสิทธิของตนเองได้ ประชาชนจึงต้องได้รู้ว่ามีอำนาจในการปกครองประเทศอย่างไร ประชาชนได้หรือเสียสิทธิประโยชน์คุ้มค่างบประมาณที่ได้รับจากการดำเนินการตามนโยบายของรัฐหรือไม่ อย่างไร อันจะทำให้รัฐมีความรับผิดชอบและเอาใจใส่ต่อการบริหารจัดการและแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนได้อย่างถูกต้องแท้จริง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ต่างก็มีบทบัญญัติที่รองรับสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารสาธารณะที่อยู่ในความครอบครอง หรือควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐ ซึ่งเป็นหลักประกันให้แก่ประชาชนได้ว่า ประชาชนมีสิทธิขั้นพื้นฐานที่จะรับรู้ข้อมูลข่าวสารสาธารณะที่อยู่ในความครอบครองหรือควบคุมดูแลของหน่วยงานรัฐด้วย ปัจจุบันนี้มีพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 เป็นกฎหมายกลางที่ออกมารองรับสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานของรัฐของประชาชน

แต่แนวทางในการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารราชการในชั้นสอบสวนของพนักงานสอบสวนกลับไม่ได้ดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายข้อมูลข่าวสารกำหนดจนเป็นเหตุให้มีการอุทธรณ์ไปยังคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารราชการบ่อยครั้งสืบเนื่องจากคู่ความในคดีต้องการใช้สิทธิตามกฎหมายเพื่อปกป้องสิทธิตนเองเมื่อตนเองถูกกระทบ จากขั้นตอนกระบวนการยุติธรรมในทางอาญาในคดีที่พนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องแล้ว ต่อมาผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือผู้มีส่วนได้เสียในคดีอาญาดังกล่าวยื่นคำขอตรวจหรือคัดสำเนาคำให้การชั้นสอบสวนของพนักงานสอบสวนตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 พนักงานสอบสวนเจ้าของสำนวนพิจารณาโดยส่วนใหญ่ไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารราชการตามที่ขอและให้เหตุผลไม่สอดคล้องกับมาตรา 14 มาตรา 15 และมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 อันเป็นกฎหมายกลางในการพิจารณาว่าข้อมูลข่าวสารในสำนวนคดีอาญาจะสามารถเปิดเผยข้อมูลข่าวสารราชการนั้นได้หรือไม่ และการกระทำดังกล่าวเป็นเหตุให้พนักงานสอบสวนมักถูกกล่าวหาว่าเป็นเจ้าพนักงานไม่ดำเนินการเปิดเผยตามกฎหมายกำหนดจนเป็นความผิดข้อหาฐานเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ ซึ่งแตกต่างจากกรณีพนักงานอัยการเจ้าของสำนวนคดีที่มีระเบียบภายในกำหนดหลักเกณฑ์แนวทางปฏิบัติเมื่อผู้เสียหาย ผู้ต้องหาหรือผู้มีส่วนได้เสียในคดีมีสิทธิร้องขอต่อพนักงานอัยการเพื่อขอทราบสรุปพยานหลักฐานพร้อมความเห็นของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการในการสั่งคดีอันเป็นไปตามมาตรา 146 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2563 กำหนดไว้ว่า

“ข้อ 143 การตรวจหรือคัดสำเนาคำให้การชั้นสอบสวน

เมื่อพนักงานอัยการได้ยื่นฟ้องคดีต่อศาลแล้ว ผู้เสียหายหรือจำเลยย่อมมีสิทธิขอตรวจหรือคัดสำเนาคำให้การของตนหรือเอกสารประกอบคำให้การของตนในชั้นสอบสวนได้ โดยให้หัวหน้าพนักงานอัยการเป็นผู้พิจารณาอนุญาต

กรณีที่ผู้เสียหายหรือจำเลยขอตรวจหรือคัดสำเนาเอกสารอื่น 1 ในสำนวนการสอบสวน ให้หัวหน้าพนักงานอัยการพิจารณาตามความเหมาะสมและไม่ให้เกิดความเสียหายแก่ราชการและแก่ผู้อื่น โดยให้น้ำ 14 มาตรา 15 และมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 มาพิจารณาประกอบด้วย

ในคดีที่ศาลได้มีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดแล้ว หากผู้เสียหายหรือจำเลยหรือผู้มีส่วนได้เสียขอตรวจหรือคัดสำเนาเอกสารในสำนวนการสอบสวนคดีนั้น ให้หัวหน้าพนักงานอัยการเป็นผู้พิจารณาอนุญาต

ในการพิจารณาคำขอดังกล่าวในวรรคหนึ่งต้องพิจารณาสั่งโดยเร็ว ถ้ามีเหตุจำเป็นอย่างอื่นอันมีอาจก้ำกึ่งได้ ให้พิจารณาสั่งให้เสร็จภายในวันทำการถัดไปนับแต่เหตุจำเป็นนั้นสิ้นสุดลง

คำสั่งไม่อนุญาตจะต้องบันทึกเหตุผลในการสั่งไว้ให้ชัดเจน และต้องแจ้งผลการพิจารณาพร้อมด้วยเหตุผลและสิทธิในการอุทธรณ์คำสั่งตามกฎหมายว่าด้วยข้อมูลข่าวสารของราชการ ให้ผู้ยื่นคำขอทราบโดยเร็ว

เอกสารประกอบคำให้การของผู้เสียหายหรือจำเลยในชั้นสอบสวน หมายถึง

(1) เอกสารที่ผู้เสียหายหรือจำเลยนำมามอบให้

(2) เอกสารที่ผู้เสียหายหรือจำเลยลงลายมือชื่อไว้

(3) เอกสารที่ผู้เสียหายหรือจำเลยกล่าวอ้างหรือให้การพาดพิงถึง ทั้งนี้ การเปิดเผยจะต้องไม่ทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพ หรือไม่อาจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ ไม่ว่าจะเป็นเกี่ยวกับการฟ้องคดี การป้องกัน การปราบปราม การทดสอบ การตรวจสอบ หรือการรู้แหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสารหรือไม่ก็ตาม

“ข้อ 144 การขอทราบคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี

ในคดีที่พนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องแล้ว ผู้เสียหาย ผู้ต้องหาหรือผู้มีส่วนได้เสียขอทราบคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้อง สรุปพยานหลักฐานพร้อมความเห็นของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการในการสั่งคดีให้หัวหน้าพนักงานอัยการเป็นผู้พิจารณาอนุญาต

กรณีที่ผู้เสียหายหรือผู้ต้องหาขอตรวจหรือคัดสำเนาเอกสารอื่น 1 ในสำนวนการสอบสวนให้หัวหน้าพนักงานอัยการพิจารณา โดยให้น้ำความในวรรคสองของข้อ 143 มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

ผู้เขียนบทความเห็นถึงสภาพปัญหาการใช้ดุลพินิจของพนักงานสอบสวนเนื่องจากหน่วยงานของรัฐอันได้แก่สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มิได้มีหลักเกณฑ์ภายใน หรือแนวทางปฏิบัติให้กับพนักงานสอบสวนเช่นเดียวกับระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2563 เกี่ยวกับการใช้ดุลพินิจของพนักงานสอบสวนต่อการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับคำให้การหรือพยานในคดีอาญา ในชั้นพนักงานสอบสวนเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์หรือแนวทางปฏิบัติเมื่อมีการขอข้อมูลเกี่ยวกับคำให้การและพยานในคดีอาญา อันจะทำให้การใช้ดุลพินิจของเจ้าพนักงานเหมาะสม ถูกต้อง ไม่ถูกร้องเรียน อีกทั้งคุ้มครองการใช้สิทธิของประชาชนในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของราชการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 เพื่อมิให้ประชาชนใช้สิทธิโดยไม่สุจริตจากกรณีมีการแจ้งความเท็จต่อพนักงานสอบสวน เมื่อพนักงานสอบสวนดำเนินการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารแล้วต้องถูกดำเนินคดีอาญา

2. พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 การให้สิทธิประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการ และการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

แนวคิดในการตราพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน มาตรา 19 (Universal Declaration of Human Rights ค.ศ. 1948) บัญญัติให้ทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพของการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออก สิทธิดังกล่าวรวมถึงเสรีภาพที่จะยึดมั่นในความคิดเห็นของตนเองโดยปราศจากการแทรกแซงใด ๆ และเสรีภาพในการแสวงหา ได้รับ และในการกระจายข้อมูลข่าวสารและความคิดเห็นทุกชนิดผ่านทางสื่อต่างๆ โดยไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงเขตแดนประเทศ แม้ว่าในระยะเริ่มแรกของการประกาศในข้อกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิมนุษยชนข้างต้นเมื่อกล่าวถึงสิทธิในข้อมูลข่าวสารและการรับรองเสรีภาพในการแสดงออก กฎหมาย

ไม่ได้บัญญัติชัดเจนว่าให้ตีความรวมถึงสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารภาครัฐด้วยหรือไม่ หลักสิทธิในเสรีภาพของการแสดงออกตามมาตรา 19 นี้ได้รับการยืนยันปฏิบัติตามโดยศาลยุติธรรมระหว่างประเทศหรือศาลโลกและองค์กรระหว่างประเทศโดยถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษยชน หลักการสำคัญของมาตรา 19 ได้วางแนวทางการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารภาครัฐไว้ค่อนข้างชัดเจนเพื่อให้รัฐบาลของประเทศต่าง ๆ บริหารประเทศด้วยความโปร่งใสให้มากที่สุดจำเป็นสำหรับการดำรงอยู่ของสังคมประชาธิปไตย โดยมีประเทศต่าง ๆ นำไปใช้เป็นแนวทางในการบัญญัติกฎหมายขึ้นใช้ภายในประเทศ หรือใช้เป็นบรรทัดฐานเพื่อชี้ให้เห็นว่าประเทศของตนได้ให้สิทธิแก่ประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารภาครัฐ หลักการตามมาตรา 19 ไม่ได้มุ่งจะนำไปใช้แต่เฉพาะกับประเทศสมาชิกเท่านั้น แต่ยังมีนำไปใช้กับองค์การระหว่างประเทศอื่น ๆ อีกด้วย สรุปได้ดังนี้ (วิริยะ รามสมภพ, ม.ป.ป., น.7-32)

หลักการที่หนึ่ง จะต้องเปิดเผยข้อมูลข่าวสารให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

หลักการที่สอง จะต้องมีการจัดพิมพ์ข้อมูลข่าวสาร

หลักการที่สาม ส่งเสริมให้มีการบริหารงานที่โปร่งใส

หลักการที่สี่ ข้อจำกัดการกำหนดข้อยกเว้น

หลักการที่ห้า ขั้นตอนการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร

หลักการที่หก ค่าใช้จ่าย

หลักการที่เจ็ด การประชุมสำคัญต้องเปิดเผยต่อสาธารณะ

หลักการที่แปด การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารถือเป็นหลักพื้นฐานของกรตรากฎหมายอื่น ๆ

หลักการที่เก้า การให้ความคุ้มครองแก่บุคคลที่เปิดเผยมการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารภาครัฐ

หลักการของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ข้อมูลข่าวสารของราชการสามารถเปิดเผยได้หากหน่วยงานของรัฐจะไม่เปิดเผยต้องมีเหตุผลตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เท่านั้น คือ ตามมาตรา 14 และมาตรา 15 เท่านั้น ภายใต้หลักการที่ว่า "เปิดเผยเป็นหลัก ปกปิดเป็นข้อยกเว้น" สำหรับข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานของรัฐ พระราชบัญญัตินี้ให้ความคุ้มครองเฉพาะข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของบุคคลธรรมดา ดังนั้น สิทธิของประชาชนในการเข้าตรวจดูข้อมูลข่าวสารของราชการนั้น ตามพระราชบัญญัตินี้ให้สิทธิบุคคลไม่ว่าจะมีส่วนได้เสียเกี่ยวข้องหรือไม่ ย่อมมีสิทธิเข้าตรวจดู ขอสำเนา หรือขอสำเนาที่มีคำรับรองถูกต้องของข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 9 ได้ ซึ่งในกรณีที่หน่วยงานของรัฐโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการจะวางหลักเกณฑ์เรียกค่าธรรมเนียมในการขอเข้าตรวจดูข้อมูลข่าวสารของราชการก็ได้ แต่ต้องคำนึงถึง การช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยประกอบด้วย และกรณีของคนต่างด้าวจะมีสิทธิตามมาตรา 9 เพียงใด ให้เป็นไปตามที่กำหนดโดยกฎกระทรวง

2.1 สิทธิของประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการ

(1) สิทธิต้องรู้ข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 7 ที่หน่วยงานของรัฐต้องนามลงในราชกิจจานุเบกษา

(2) สิทธิตรวจดูข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 9 จากศูนย์ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานที่ต้องจัดไว้ ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้โดยสะดวก

(3) สิทธิขอข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 11 ประชาชนทั่วไปสามารถมีคำขอข้อมูลข่าวสารอื่นๆ ที่เข้าใจได้เป็นหนังสือ โดยไม่จำเป็นต้องมีส่วนได้เสียกับข้อมูลข่าวสารที่ขออนั้น

(4) สิทธิร้องเรียนหน่วยงานของรัฐตามมาตรา 13 และมาตรา 33 กรณีที่หน่วยงานไม่แจ้ง ผลการพิจารณา คำขอให้ทราบภายในเวลาที่กำหนด หรือแจ้งว่าไม่มีข้อมูลข่าวสารตามที่ขอโดยอ้างว่าสูญหายทำลายไปแล้ว ฯลฯ

(5) สิทธิคัดค้านการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 17 เมื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐเห็นว่าข้อมูลข่าวสารที่ได้รับคำขอกระทบสิทธิของผู้ใดควรแจ้งให้ผู้นั้นทำคำคัดค้านในเวลาไม่น้อยกว่า 15 วัน

(6) สิทธิอุทธรณ์ตามมาตรา 18 เมื่อหน่วยงานของรัฐแจ้งปฏิเสธไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ตามคำขอ ก็อุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารได้ต่อไป

(7) สิทธิได้รับการคุ้มครองและแก้ไขข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของตนตามมาตรา 24 และมาตรา 25 หากเห็นว่าข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของตนไม่ถูกต้อง สามารถขอให้แก้ไขได้เปลี่ยนแปลงหรือลบได้ หากไม่แก้ไขให้ก็มีสิทธิอุทธรณ์ภายใน 30 วัน

(8) สิทธิศึกษาค้นคว้าเอกสารประวัติศาสตร์ตามมาตรา 26 คือ ข้อมูลที่หน่วยงานของรัฐ ไม่ประสงค์เก็บรักษาหรือครบกำหนดเก็บ ส่งไปให้หอจดหมายเหตุแห่งชาติ

2.2 การดำเนินการของเจ้าหน้าที่ของรัฐตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. 2540

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 กำหนดให้หน่วยงานของรัฐได้แก่ ราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ ส่วนราชการสังกัด ศาลเฉพาะในส่วนที่ไม่เกี่ยวกับการพิจารณาพิพากษาคดี องค์กรควบคุมการประกอบอาชีพ หน่วยงานอิสระของรัฐและหน่วยงานอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ต้องเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ในความครอบครองหรือควบคุมดูแลแก่ประชาชน(สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ, 2562, น.6-8)

2.2.1 กรณีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการ

(1) การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการเป็นการทั่วไป ตามที่กฎหมายกำหนดให้นำไปลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา (มาตรา 7) เพื่อเผยแพร่ให้มากที่สุดและนำไปใช้อ้างอิงเพื่อประโยชน์ทางกฎหมายได้ โดยมุ่งเน้นแก่กรณีใดหรือบุคคลใดเป็นการเฉพาะ ได้แก่

โครงสร้างและการจัดองค์กรในการดำเนินงาน

สรุปอำนาจหน้าที่และวิธีการดำเนินงาน

สถานที่ติดต่อเพื่อขอรับข้อมูลข่าวสารหรือคำแนะนำในการติดต่อกับหน่วยงานของรัฐ

ข้อมูลข่าวสารที่มีสภาพอย่างกฎ มีผลบังคับเป็นการทั่วไปไม่เฉพาะเจาะจงบุคคลใด หรือกลุ่มใด เช่น มติคณะรัฐมนตรี ข้อบังคับ ประกาศ คำสั่ง เป็นต้น

ข้อมูลข่าวสารอื่นตามที่คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารกำหนด

(2) การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามที่กฎหมายกำหนดไปรวมไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้ (ตามมาตรา ๙) เช่น ผลการพิจารณาหรือคำวินิจฉัย นโยบายของผู้บริหาร แผนงาน โครงการ งบประมาณ ประจำปี สัญญาต่างๆ ประกาศจัดซื้อจัดจ้าง รายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ งานวิจัย ที่ใช้งบประมาณ การจัดหาพัสดุ การบริหารงานบุคคล ข้อมูลเกี่ยวกับที่ดินสาธารณะประโยชน์ ฯลฯ

(3) การเปิดเผยหรือการจัดหาข้อมูลข่าวสารให้เป็นการเฉพาะราย (ตามมาตรา ๑๑) ข้อมูลข่าวสารนี้ไม่ต้องจัดวางให้ประชาชนดู แต่เป็นการขอเป็นเรื่องๆ ไป อาจไม่เป็นผู้เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ขอก็ได้ ข้อมูลข่าวสารนี้ไม่มีข้อจำกัดในเรื่องที่จะขอ เช่น ประชาชนมีหนังสือขอสำเนาคำสั่งมอบหมายปลัดเทศบาลแห่งหนึ่ง แต่เมื่อรับคำขอแล้วก็ต้องดูว่าเป็นข้อยกเว้นตามมาตรา 15 หรือไม่ ถ้าไม่ใช่ก็ต้องเปิดเผยให้กับผู้ขอ โดยให้หน่วยงานของรัฐผู้รับผิดชอบจัดหาข้อมูลข่าวสารนั้นให้แก่ผู้ขอภายในเวลาอันสมควร เว้นแต่ผู้ยื่น ขอลำจำนวนมาหรือบ่อยครั้งโดยไม่เกิดผลอันสมควร

2.2.2 กรณีการห้ามมิให้เปิดเผยหรืออาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผย

(1) ข้อมูลข่าวสารที่ห้ามมิให้เปิดเผย ตามมาตรา 14 คือ ข้อมูลข่าวสารที่อาจก่อให้เกิดความเสียหาย ต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

(2) ข้อมูลข่าวสารที่อาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผย ตามมาตรา 15 วรรคหนึ่ง (1) – (7) คือ สามารถมีดุลพินิจมีคำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารได้ เช่น การเปิดเผยจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อความมั่นคง เศรษฐกิจหรือการคลังของประเทศ การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพ หรือไม่อาจสำเร็จ ตามวัตถุประสงค์ได้ การเปิดเผยที่จะก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัยของบุคคลหนึ่งบุคคลใด รายงานทางการแพทย์ หรือเปิดเผยแล้วจะรุกรานสิทธิส่วนบุคคลโดยไม่สมควร ข้อมูลข่าวสารที่มีกฎหมายคุ้มครอง มิให้เปิดเผย หรือผู้ให้ข้อมูลข่าวสารไม่ประสงค์ให้นำไปเปิดเผยต่อผู้อื่น

คำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการที่มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ ให้คำนึงถึงการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐ ประโยชน์สาธารณะและประโยชน์ของเอกชนที่เกี่ยวข้องประกอบกัน ได้แก่ ข้อมูล

ข่าวสารของราชการที่หากเปิดเผยอาจจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หรือความมั่นคงในทางเศรษฐกิจหรือการคลังของประเทศ การเปิดเผยจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพ หรือไม่อาจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ไม่ว่าจะเกี่ยวกับการป้องกัน การปราบปราม การทดสอบ การตรวจสอบ หรือการรู้แหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสารหรือไม่ก็ตาม เป็นความเห็นหรือคำแนะนำภายในหน่วยงานของรัฐในการดำเนินการ เรื่องหนึ่งเรื่องใด การเปิดเผยจะก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัยของบุคคลหนึ่งบุคคลใด รายงานการแพทย์หรือ ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลซึ่งการเปิดเผยจะเป็นการรุกรานสิทธิส่วนบุคคลโดยไม่สมควร ข้อมูลข่าวสารของราชการที่มีกฎหมาย ค้ำครองมิให้เปิดเผย หรือผู้ให้ข้อมูลข่าวสารนั้นมาไม่ประสงค์ให้ทางราชการนำไปเปิดเผยต่อผู้อื่น โดยคำสั่งมิให้เปิดเผย ข้อมูลข่าวสารของราชการจะกำหนดเงื่อนไขอย่างใดก็ได้ แต่ต้องระบุไว้ด้วยว่าที่เปิดเผยไม่ได้เพราะเป็นข้อมูลข่าวสาร ประเภทใด และเพราะเหตุใด และให้ถือว่ามีการมีคำสั่งเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการเป็นดุลพินิจ โดยเฉพาะของเจ้าหน้าที่ ของรัฐตามลำดับสายการบังคับบัญชา

สำหรับข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานของรัฐ พระราชบัญญัติดังกล่าวให้ความคุ้มครองเฉพาะข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของบุคคลธรรมดาที่มีสัญชาติไทย ไม่ว่าจะมียุติพลที่อยู่ในประเทศไทยหรือไม่ และบุคคลธรรมดาที่ไม่มีสัญชาติไทยแต่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย รวมถึงบุคคลที่ถึงแก่กรรมแล้วด้วย แต่ไม่รวมถึงข้อมูล ของนิติบุคคล ซึ่งกำหนดให้หน่วยงานของรัฐต้องจัดให้มีระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลเพียงเท่าที่เกี่ยวข้อและจำเป็นต่อ การปฏิบัติงานเท่านั้น และให้ยกเลิกเมื่อหมดความจำเป็น โดยการจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลให้จัดเก็บจากเจ้าของข้อมูล โดยตรง ต้องประกาศในราชกิจจานุเบกษาเกี่ยวกับรายการที่สำคัญและจำเป็นในการจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคล และให้ หน่วยงานของรัฐที่จัดเก็บข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลต้องจัดให้มีระบบรักษาความปลอดภัยของข้อมูลและตรวจสอบให้ ถูกต้องอยู่เสมอ ซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา 23 และการที่หน่วยงานของรัฐจะเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของบุคคลหนึ่ง บุคคลใดให้กับบุคคลอื่น จะเปิดเผยโดยปราศจากความยินยอมเป็นหนังสือของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลที่ไว้ล่วงหน้า หรือในขณะนั้นมีได้ เว้นแต่ เป็นการเปิดเผยตามที่พระราชบัญญัติดังกล่าวกำหนดไว้เท่านั้น ซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา 24 ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของบุคคลที่อยู่ในความครอบครองของรัฐจึงได้รับความคุ้มครองเพื่อป้องกันมิให้มีการล่วง ละเมิดความเป็นส่วนตัวส่วนตัวของเจ้าของข้อมูล ภายใต้หลักการที่ว่า "ปกปิดเป็นหลัก เปิดเผยเป็นข้อยกเว้น"

ทั้งนี้ การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการจะต้องมีการระบุไว้ในคำสั่งถึงเหตุผลของการไม่เปิดเผยว่าข้อมูล ข่าวสารที่ไม่เปิดเผยเป็นข้อมูลข่าวสารประเภทใด และเพราะเหตุใดจึงไม่เปิดเผย รวมทั้งแจ้งสิทธิอุทธรณ์ตามมาตรา 18 ให้ทราบด้วย ผู้ขออาจอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารได้ โดยยื่นคำอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการ ข้อมูลข่าวสารของราชการตามมาตรา 18 และเมื่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารมีคำวินิจฉัยเป็น ประการใดแล้ว หน่วยงานของรัฐต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยนั้น จะไม่ปฏิบัติตามคำวินิจฉัยของคณะกรรมการ วินิจฉัยและไปใช้สิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครองมิได้

2.3 พระราชบัญญัติฉบับนี้ให้สิทธิแก่ประชาชนในการใช้สิทธิอุทธรณ์คำสั่งของหน่วยงานของรัฐที่ เกี่ยวเนื่องกับการใช้สิทธิได้รู้ของตนไว้ รวม 3 กรณี ดังนี้

(1) สิทธิอุทธรณ์กรณีที่หน่วยงานของรัฐมีคำสั่งปฏิเสธการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 14 และ มาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540

(2) สิทธิอุทธรณ์กรณีที่หน่วยงานของรัฐไม่รับฟังคำคัดค้านมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540

(3) สิทธิอุทธรณ์กรณีที่หน่วยงานของรัฐไม่แก้ไข เปลี่ยนแปลง หรือลบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่ไม่ ถูกต้องของเจ้าของข้อมูลตามมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการพ.ศ. 2540

2.4 คำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามที่ประชาชนอุทธรณ์

คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารวินิจฉัยได้วินิจฉัยคำอุทธรณ์แล้วให้เป็นที่สุด หากคำ อุทธรณ์ดังกล่าวได้ถูกวินิจฉัยแล้วผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการที่ส่งตามมาตรา 32 ต้องระวางโทษจำคุกไม่ เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และกรณีผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามข้อจำกัดหรือเงื่อนไขที่

เจ้าหน้าที่ของรัฐกำหนดตามมาตรา 20 ระหว่างโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (ตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารราชการ มาตรา 35 ประกอบมาตรา 37 มาตรา 40 มาตรา 41)

3. การพิจารณาคำขอกรณีการเปิดเผยคำให้การและพยานในคดีอาญาในชั้นพนักงานสอบสวน

ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการดำเนินคดีอาญา เช่น บันทึกคำให้การ หนังสือร้องทุกข์กล่าวโทษ หมายค้น เป็นต้น ถือเป็นข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในความครอบครองหรือควบคุมดูแลของหน่วยงานรัฐ ซึ่งปรากฏในชั้นพนักงานสอบสวน สิทธิของจำเลยและผู้เสียหายในคดีอาญาในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญา ภายใต้เงื่อนไขว่าจะต้องมีการยื่นฟ้องคดีแล้ว สามารถขอตรวจดูหรือขอคัดสำเนาเอกสารดังกล่าวได้ ได้บัญญัติโดยเฉพาะในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พรทพ.ย. ว.รื้อรพรค., 2557, น.4-6) มาตรา 8 บัญญัติว่า “นับแต่เวลาที่ยื่นฟ้องแล้ว จำเลยมีสิทธิดังต่อไปนี้

- (1) ได้รับการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม
- (2) แต่งทนายความแตกต่างกันชั้นไต่สวนมูลฟ้อง หรือพิจารณาในศาลชั้นต้นตลอดจนชั้นศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา
- (3) ปกษาทนายความหรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความเป็นการเฉพาะตัว
- (4) ตรวจดูสิ่งที่ยื่นเป็นพยานหลักฐาน และคัดสำเนาหรือถ่ายรูปลงสิ่งนั้นๆ
- (5) ตรวจดูสำนวนการไต่สวนมูลฟ้องหรือพิจารณาของศาล และคัดสำเนาหรือขอรับสำเนาที่รับรองว่าถูกต้อง

โดยเสียค่าธรรมเนียม เว้นแต่ศาลจะมีคำสั่งให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมนั้น

- (6) ตรวจหรือคัดสำเนาคำให้การของตนในชั้นสอบสวนหรือเอกสารประกอบคำให้การของตน

ถ้าจำเลยมีทนายความ ทนายความนั้นย่อมมีสิทธิเช่นเดียวกับจำเลยดังกล่าวมาแล้วด้วย

เมื่อพนักงานอัยการได้ยื่นฟ้องคดีต่อศาลแล้ว ให้ผู้เสียหายมีสิทธิตามวรรคหนึ่ง (6) เช่นเดียวกับจำเลยด้วย”

ด้วยสภาพปัญหาในปัจจุบัน เกิดภายหลังจากพนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ มาตรา 146 บัญญัติว่า

“ให้แจ้งคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดีให้ผู้ต้องหาและผู้ร้องทุกข์ทราบ ถ้าผู้ต้องหาถูกควบคุมหรือขังอยู่ให้จัดการปล่อยตัวไปหรือขอให้ศาลปล่อยแล้วแต่กรณี

เมื่อพนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องแล้ว ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือผู้มีส่วนได้เสียมีสิทธิร้องขอต่อพนักงานอัยการเพื่อขอทราบสรุปพยานหลักฐานพร้อมความเห็นของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการในการสั่งคดี ทั้งนี้ภายในกำหนดอายุความฟ้องร้อง”

ต่อมาผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือผู้มีส่วนได้เสียในคดีอาญาดังกล่าวยื่นคำขอตรวจหรือคัดสำเนาคำให้การและพยานในคดีอาญาชั้นสอบสวนของพนักงานสอบสวน ตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 พนักงานสอบสวนเจ้าของสำนวนโดยส่วนใหญ่ไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารราชการตามที่ขอและให้เหตุผลไม่สอดคล้องกับมาตรา 14 มาตรา 15 และมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540

ตัวอย่างการใช้ดุลพินิจไม่เปิดเผยเช่น หากเปิดเผยแล้วจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพ ไม่อาจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ การเปิดเผยจะก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัยของบุคคลหนึ่งบุคคลใด ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลซึ่งการเปิดเผยจะเป็นการรุกรานสิทธิส่วนบุคคลโดยไม่สมควรข้อมูลข่าวสารของราชการที่มีกฎหมายคุ้มครองมิให้เปิดเผย

การที่ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือผู้มีส่วนได้เสียในคดีอาญายื่นคำขอข้อมูลข่าวสารในส่วนเอกสารคำให้การหรือพยาน ในคดีอาญาย่อมมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบการดำเนินงานของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ รวมถึงการปกป้องสิทธิของตนเองหากมิได้เป็นผู้กระทำผิดในทางอาญา เช่นกรณีการถูกแจ้งความเท็จจนเป็นเหตุให้ถูกดำเนินคดีอาญา ถูกลงประวัติอาชญากรรม เมื่อพนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้องเด็ดขาดแล้วย่อมต้องขอข้อมูลข่าวสารที่ได้รับนั้นมาใช้ปกป้องสิทธิของตน การที่จะให้ผู้ยื่นคำขอได้รับข้อมูลข่าวสารตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540

หรือไม่ แค่นั้น เพียงใด นั้น ขึ้นอยู่กับการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐตามมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540

หน่วยงานของรัฐได้แก่นักตำรวจแห่งชาติมิได้มีหลักเกณฑ์แนวทางปฏิบัติเพื่อให้ไว้สำหรับพนักงานสอบสวนในการวินิจฉัยเช่นเดียวกับพนักงานอัยการซึ่งมีการกำหนดแนวทางนอกเหนือจากมาตรา 146 แห่งประมวลวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว ยังมีระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2563 กำหนดแนวทางการใช้ดุลพินิจไว้โดยเฉพาะ ดังนี้

“ข้อ 143 การตรวจหรือคัดสำเนาคำให้การชั้นสอบสวน

เมื่อพนักงานอัยการได้ยื่นฟ้องคดีต่อศาลแล้ว ผู้เสียหายหรือจำเลยย่อมมีสิทธิขอตรวจหรือคัดสำเนาคำให้การของตนหรือเอกสารประกอบคำให้การของตนในชั้นสอบสวนได้ โดยให้หัวหน้าพนักงานอัยการเป็นผู้พิจารณาอนุญาต

กรณีที่ผู้เสียหายหรือจำเลยขอตรวจหรือคัดสำเนาเอกสารอื่น 1 ในสำนวนการสอบสวน ให้หัวหน้าพนักงานอัยการพิจารณาตามความเหมาะสมและไม่ให้เกิดความเสียหายแก่ราชการและแก่ผู้อื่น โดยให้นำ 14 มาตรา 15 และมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 มาพิจารณาประกอบด้วย

ในคดีที่ศาลได้มีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดแล้ว หากผู้เสียหายหรือจำเลยหรือผู้มีส่วนได้เสียขอตรวจหรือคัดสำเนาเอกสารในสำนวนการสอบสวนคดีนั้น ให้หัวหน้าพนักงานอัยการเป็นผู้พิจารณาอนุญาต

ในการพิจารณาคำขอดังกล่าวในวรรคหนึ่งต้องพิจารณาสั่งโดยเร็ว ถ้ามีเหตุจำเป็นอย่างอื่นอันมิอาจก้ำกึ่งได้ ให้พิจารณาสั่งให้เสร็จภายในวันทำการถัดไปนับแต่เหตุจำเป็นนั้นสิ้นสุดลง

คำสั่งไม่อนุญาตจะต้องบันทึกเหตุผลในการสั่งไว้ให้ชัดเจน และต้องแจ้งผลการพิจารณาพร้อมด้วยเหตุผลและสิทธิในการอุทธรณ์คำสั่งตามกฎหมายว่าด้วยข้อมูลข่าวสารของราชการ ให้ผู้ยื่นคำขอทราบโดยเร็ว

เอกสารประกอบคำให้การของผู้เสียหายหรือจำเลยในชั้นสอบสวน หมายถึง

(1) เอกสารที่ผู้เสียหายหรือจำเลยนำมามอบให้

(2) เอกสารที่ผู้เสียหายหรือจำเลยลงลายมือชื่อไว้

(3) เอกสารที่ผู้เสียหายหรือจำเลยกล่าวอ้างหรือให้การพาดพิงถึง ทั้งนี้ การเปิดเผยจะต้องไม่ทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพ หรือไม่อาจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ ไม่ว่าจะเกี่ยวกับการฟ้องคดี การป้องกัน การปราบปราม การทดสอบ การตรวจสอบ หรือการรู้แหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสารหรือไม่ก็ตาม

“ข้อ 144 การขอทราบคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี

ในคดีที่พนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องแล้ว ผู้เสียหาย ผู้ต้องหาหรือผู้มีส่วนได้เสียขอทราบคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้อง สรุปพยานหลักฐานพร้อมความเห็นของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการในการสั่งคดีให้หัวหน้าพนักงานอัยการเป็นผู้พิจารณาอนุญาต

กรณีที่ผู้เสียหายหรือผู้ต้องหาขอตรวจหรือคัดสำเนาเอกสารอื่น 1 ในสำนวนการสอบสวนให้หัวหน้าพนักงานอัยการพิจารณา โดยให้นำความในวรรคสองของข้อ 143 มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

ดังนั้น เพื่อให้การใช้ดุลพินิจในการเปิดเผยข้อมูลการดำเนินคดีอาญาโดยทั่วไป ในกระบวนการพิจารณาคดีอาญาในชั้นพนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดีแล้ว ควรกำหนดหลักในการใช้ดุลพินิจสำหรับพนักงานสอบสวนเพื่อใช้ในการพิจารณาว่าควรเปิดเผยคำให้การและพยานในคดีอาญา (สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ, 2562, น.9-10) ดังนี้

3.1 ขั้นตอนการดำเนินการใช้ดุลพินิจ

3.1.1. ต้องพิจารณาถึงผลดีและผลเสียหรือผลกระทบต่าง ๆ

3.1.2. ชั่งน้ำหนักของผลกระทบหรือผลดีหรือผลเสียดังกล่าวทุกด้านที่มี

3.1.3. ตัดสินใจใช้ดุลพินิจเปิดเผยหรือไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ต้องอาศัยความชำนาญและวิจารณญาณของเจ้าหน้าที่เพื่อให้เป็นประโยชน์สาธารณะมากที่สุดและมีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของเอกชนผู้ที่เกี่ยวข้องน้อยที่สุด

โดยปกติหากต้องเลือกระหว่างประโยชน์สาธารณะและประโยชน์ของเอกชน มักต้องเลือกใช้ดุลพินิจที่เป็นประโยชน์สาธารณะก่อน

โดยขั้นตอนการใช้ดุลพินิจนั้นจากการศึกษาแนวจากคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารสาขาสังคม การบริหารราชการแผ่นดินและการบังคับใช้กฎหมาย ที่ สค 485/2564 และ สค 82/2565 กรณีการอุทธรณ์คำสั่งการขอคำให้การในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (กฤตยา จันทระเกษ, 2565, น.2-25) สรุปดังนี้

1. การพิจารณาเปิดเผยโดยให้ตรวจดูเท่านั้น เพราะเหตุหากมีการให้สำเนาแก่ผู้ขอข้อมูลข่าวสารแล้วอาจไม่เป็นผลดีหรืออาจส่งผลกระทบต่อผู้ต้องหาและพยาน ทั้งด้านสวัสดิภาพและอนาคตของผู้ต้องหาและพยานอันมีลักษณะเป็นการกำหนดเงื่อนไขจำกัดสิทธิได้รู้ของผู้ขอข้อมูลข่าวสารบางประการด้วยเหตุผลทางกฎหมายดังกล่าว

2. การพิจารณาเปิดเผยโดยการคัดสำเนา แต่เจ้าหน้าที่จะต้องกำหนดวิธีปฏิบัติในการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารในแนวทางที่เหมาะสมและชัดเจน

3. การพิจารณาเปิดเผยโดยการคัดสำเนา โดยการไม่เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล เช่น ชื่อ นามสกุล วันเดือนปีเกิด อายุ เชื้อชาติ สัญชาติ ศาสนา อาชีพ ที่อยู่ชื่อบิดาและมารดาสถานภาพครอบครัว หมายเลขประจำตัวประชาชน สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน ข้อมูลทะเบียนราษฎร หมายเลขโทรศัพท์ และลายมือชื่อของพยาน ตลอดจนข้อความใดที่อาจทำให้ทราบได้ว่า พยานดังกล่าวเป็นบุคคลใด ใช้วิธีการลบ ตัดทอนหรือกระทำด้วยประการใด ๆ ที่ไม่เป็นการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล (วรรณพงศ์ คำดี, 2565, น.1)

แนวทางที่ต้องใช้สำหรับดุลพินิจอีกกรณี กล่าวคือ กรณีการที่จะเปิดเผยเอกสารคำให้การพยานบุคคลที่มีกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง จำเป็นต้องนำมาใช้ประกอบการพิจารณา โดยกฎหมายอื่นดังกล่าวที่ใช้บังคับอยู่ในขณะนี้ล้วนมีเจตนารมณ์มุ่งหมายให้ความคุ้มครองสิทธิ สวัสดิภาพและวิธีปฏิบัติ ยกตัวอย่างเช่น คำให้การพยานบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนที่อยู่ในกระบวนการดำเนินคดีอาญา แตกต่างจากกระบวนการดำเนินคดีอาญาแก่บุคคลที่ไม่ใช่เด็กและเยาวชน และวิธีปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่อยู่ในกระบวนการดำเนินคดีอาญาแตกต่างจากกระบวนการดำเนินคดีอาญาแก่บุคคลที่ไม่ใช่เด็กและเยาวชน ซึ่งในส่วนการดำเนินงานพนักงานสอบสวนมิได้มีหลักเกณฑ์แนวทางปฏิบัติภายในเหมือนเช่นการดำเนินงานของพนักงานอัยการ ได้แก่ ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2563 ข้อ 186 ซึ่งกำหนดปรัชญาและเจตนารมณ์ในการดำเนินคดีที่เด็กหรือเยาวชนมีส่วนเกี่ยวข้อง ไม่ว่าเกี่ยวข้องเป็นผู้ต้องหา เป็นผู้เสียหาย หรือเป็นพยานในคดีให้พนักงานอัยการคำนึงถึงการคุ้มครองสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญการแสวงหามาตรการต่าง ๆ เพื่อคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลแห่งสหประชาชาติ ฯลฯ และเพื่อประโยชน์สูงสุดต่อเด็กและเยาวชนเป็นสิ่งที่พนักงานอัยการพึงกระทำ และกฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมอันเกี่ยวแก่คดีเด็กและเยาวชน ข้อ 8.1 ได้กำหนดให้ในทุกขั้นตอนจะต้องเคารพสิทธิส่วนตัวของเด็กและเยาวชน เพื่อหลีกเลี่ยงความเสียหายที่จะเกิดแก่เด็กและเยาวชน อันเนื่องจากการเผยแพร่ข่าวอย่างไม่ถูกต้องหรือจากกระบวนการตรบาบ และข้อ 8.2 กำหนดให้ตามหลักการจะต้องไม่เผยแพร่ข่าวสารที่อาจทำให้สามารถรู้ตัวผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน

3.2 ขั้นตอนการออกคำสั่งของเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีอยู่ 3 กรณี คือ

3.2.1. เปิดเผยทั้งหมดตามที่ขอ

3.2.2. ไม่เปิดเผยทั้งหมดตามที่ขอ และ

3.2.3. เปิดเผยบางส่วนและปกปิดข้อความบางส่วน โดย

อาจให้ลบหรือตัดทอนหรือทำโดยประการอื่นใด

อาจวางหลักเกณฑ์หรือเงื่อนไขในการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้น

อาจมีคำสั่งให้เปิดเผยเป็นการทั่วไปหรือเฉพาะแก่บุคคลใด

กรณีที่มิคำสั่งไม่เปิดเผย ต้องให้เหตุผลด้วยว่าที่เปิดเผยไม่ได้เพราะเป็นข้อมูลข่าวสารประเภทใด เพราะเหตุใด และต้องแจ้งให้ผู้ขอทราบด้วยว่าผู้ขอมีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งนั้นต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ภายในสิบ

ห้าวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งนั้นเพราะหากไม่แจ้งระยะเวลาอุทธรณ์จะขยายเป็นหนึ่งปี ตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 มาตรา 4 (สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ, 2562, น.9-10)

4. บทสรุป

นอกเหนือจากสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาซึ่งกำหนดไว้โดยเฉพาะในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว สิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในการดำเนินคดีอาญาโดยอาศัยสิทธิตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือผู้มีส่วนได้เสียในคดีอาญายื่นคำขอข้อมูลข่าวสารในส่วนเอกสารคำให้การหรือพยาน ในคดีอาญาย่อมมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบการดำเนินงานของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ รวมถึงการปกป้องสิทธิของตนเองหากมิได้เป็นผู้กระทำผิดในทางอาญา เช่นกรณีการถูกแจ้งความเท็จจนเป็นเหตุให้ถูกดำเนินคดีอาญา ย่อมกระทำได้ แต่จะมีการใช้ดุลพินิจเปิดเผยได้แค่ไหน อย่างไรก็ตาม ขณะนี้ยังไม่มีหลักเกณฑ์ภายในเพื่อให้พนักงานสอบสวนได้ใช้ดุลพินิจอย่างรอบคอบ เหมาะสม อันเป็นเหตุให้พนักงานสอบสวนไม่เปิดเผยและเป็นเหตุให้ต้องมีการอุทธรณ์คำสั่งเหล่านี้ไปยังคณะกรรมการวินิจฉัยข้อมูลข่าวสารราชการ จนเป็นเหตุให้เจ้าหน้าที่ของรัฐถูกกล่าวหาว่าปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ ถูกดำเนินการทั้งทางวินัยและอาญา

5. การอ้างอิง

- กฤตยา จันทระเกษ. (2565). แนวการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับคำให้การผู้ต้องหา และพยานเด็กในคดีอาญา: กรณีศึกษาคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร สาขาสังคม การบริหารราชการแผ่นดินและการบังคับใช้กฎหมาย ที่ สค 485/2564 และ สค 82/2565. สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ. <http://www.oic.go.th>
- โชติกา อรรถพิมล และสมบัติ อรรถพิมล. (2565). สิทธิการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนกับความเป็นอิสระในการสั่งคดีของพนักงานอัยการและผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. *บทบัญญัติ*, 78(2), 94-109.
- ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. (2535). วิญญูชน.
- พรทิพย์ ล.วีระพรรค. (2557). การพิจารณาเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการดำเนินคดีอาญา. สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ. <http://www.oic.go.th>
- พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540. (2540). *ราชกิจจานุเบกษา*, 114(46 ก), 1-16.
- ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2563. (2563). สำนักงานอัยการสูงสุด. <https://www3.ago.go.th/information>
- วรรณพงศ์ คำดี. (2564). *บทความ* อ.14/2564 การเปิดเผยความเห็นพนักงานสอบสวน จำนวนคดีอาญาที่พนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้องแล้ว ที่ สค 415/2563. สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ. <http://www.oic.go.th>
- วรรณพงศ์ คำดี. (2565). *บทความ* อ.53/2565 การเปิดเผยสำนวนคดีอาญาที่พนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้องแล้ว ที่ สค 485/2564. สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ. <http://www.oic.go.th>
- วิริยะ รามสมภพ. (ม.ป.ป.). เอกสารวิชาการ เรื่อง ข้อดีข้อเสียของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540 และร่างพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารสาธารณะ พ.ศ. ... สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ. <http://www.oic.go.th>
- สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ. (2562). คู่มือการปฏิบัติสำหรับเจ้าหน้าที่รัฐตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540. <http://www.oic.go.th>

